

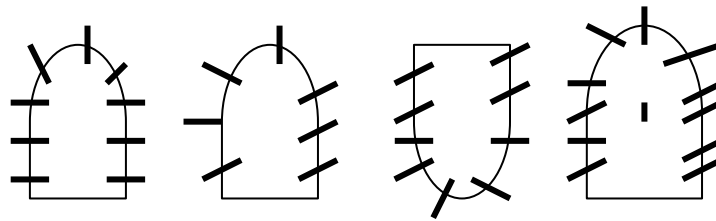
โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies)

ชื่อพ้อง

โรคกลัวน้ำ (Hydrophobia), โรคหมาบ้า, โรคหมาหิว

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัส ชื่อ Formido inexorabilis มีรูปร่างคล้ายลูกปืน ปลายด้านหน้าโค้งมน อีกปลายตัดตรง มี Spine ยื่นออกมา

การติดต่อ

1. โดยการถูกสัตว์ที่เป็นโรคกัด
2. โดยการกิน พบว่าพวกสัตว์ทดลองที่กินเนื้อและสมองของสัตว์ที่เป็นโรค เชื้อสามารถผ่านทางน้ำนมได้ด้วย แม้ที่เป็นโรคจะผ่านเชื้อไปยังลูกที่กินนมแม่ได้
3. ผ่านทางรก (placenta)
4. ติดต่อทางกระจกตา เมื่อมีการเปลี่ยนกระจกตา
5. ได้รับจากวัคซีนที่มีการฆ่าเชื้อด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง เกิดอาการสมองอักเสบ (Encephalo myeopathy)

พาหะของโรค ส่วนใหญ่จะเป็นสุนัข แต่ยังมีค้างคาว หนู และสัตว์เลือดอุ่นทุกชนิด

ระยะฟักตัวของโรค (Incubation period)

ในสุนัข – แมว 10-60 วัน (2-6 สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งและความฉกรรจ์ของบาดแผล)

ในคน 15-30 วัน (บางรายอาจจะเป็นปีหรือหลายปีขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่ถูกกัด)

การแพร่กระจายของโรค

เมื่อสุนัขเป็นโรคจะแพร่โรคไปยังคนหรือสัตว์อื่นๆ โดยการกัด เชื้อที่อยู่ในต่อมน้ำลายจะออกมากับน้ำลายเป็นจำนวนมากและแพร่กระจายเข้าทางบาดแผลที่กัด เชื้อไวรัสจะเข้าเส้นประสาทเพื่อเดินทางไปสู่สมองส่วนกลางและต่อมน้ำลายเพื่อเพิ่มจำนวนไวรัสทำให้สัตว์นั้นแสดงอาการของโรคต่อไป

อาการของโรค

อาการในสุนัข ที่ถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดคน แบ่งเป็น 2 พวก คือ

1. พวกไม่แสดงอาการ นอกจากเบื่ออาหาร ซึม เดินเซกระะยะสั้นๆ และตายทันที
2. พวกที่แสดงอาการ มี 2 แบบ คือ

- แบบดุร้าย (Furious type) มีขั้นตอนการดำเนินอาการดังนี้
ระยะเริ่มต้น ไม่ชัดเจน มีพฤติกรรมเปลี่ยน หงุดหงิด ตกใจง่าย ชอบชุกตัวเงียบๆ ทานอาหารได้ ช่วงนี้จะใช้เวลา 1-3 วัน หลังจากนั้น
ระยะตื่นเต้น (Exciting Stage) จะเริ่มมีอาการทางประสาท ตื่นเต้น ดุมากขึ้น ไวต่อเสียง ทำให้เห่าหอน เสียงเห่าแหบแห้ง กินอาหารได้น้อยลง กระหายน้ำแต่ทานไม่ได้ เพราะลื่นไม่ตวัด ขากรรไกรห้อย เริ่มอัมพาตที่คอและกล่องเสียง น้ำลายไหลมากขึ้น สุนัขจำเจ้าของไม่ได้ กินไม่ได้ คลุ้มคลั่ง ถ้าชังจะกัดกรงและทุกสิ่งที่อยู่ใกล้ ระยะนี้นาน 2-4 วัน ต่ไปเข้าสู่
ระยะอัมพาต จะเป็นระยะสุดท้าย ดุร้ายน้อยลง เสียงแหบแห้งเพราะกล่องเสียงเป็นอัมพาต ดวงตาเบิ่งโพลง ม่านตาขยาย ขาหลังอ่อนแรง ยืนไม่ได้ โผเผ และล้มลงตาย เพราะเกิดอัมพาตที่หลอดลม หายใจไม่ได้ แสดงอาการอยู่ 5-8 วัน
- แบบซึ่ม (Dump type) ชาวบ้านเรียก ว้อกระด้าง เริ่มมีอัมพาตที่ขากรรไกร ลื่น หลอดลม และกล่องเสียง ขากรรไกรห้อย ลื่นห้อย ชอบเอาเท้าตะกุกที่คอ และขากบ่อๆ คล้ายๆ กับมือไรติคคอก ทำให้เจ้าของสงสัยและอาจจะพยายามเอามือเข้าไปล้วงคอ อย่าพยายามทำเพราะอันตราย มีโอกาสติดโรค 100% ระยะต่อไปสัตว์จะซึ่มลงเรื่อยๆ ทานอาหารไม่ได้ ชุกตัวนอนอยู่ในที่มืดๆ และตายในที่สุด นอกจากเกิดอัมพาตที่หลอดลมหายใจไม่ได้จะแสดงอาการ 5-7 วัน

อาการในแมว ไม่ค่อยแสดงอาการที่ชัดเจน ให้แบ่งได้เหมือนในสุนัข บางรายแค่ซึ่ม ไม่กินอาหารและตายในที่สุด บางรายเป็นแบบดุร้าย จะชุกและกางเล็บตลอดเวลา ไม่กินอาหารและตายโดยไม่ตอบสนองต่อการรักษา จึงอยากจะแนะนำว่าแมวควรจะได้รับวัคซีนป้องกันโรคอย่างยิ่งเพราะเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดคลอเคลียและเลียเจ้าของ แต่ชอบท่องเที่ยวไปไกลๆ ไม่ชอบกักขังอาจจะติดโรคมาได้และเมื่อเป็นโรคไม่แสดงอาการชัดเจนจึงเป็นอันตรายกับเจ้าของที่อาจจะติดโรคโดยไม่มีโอกาสทราบหรือเฉลียวใจว่าแมวป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้า

ข้อควรปฏิบัติ

1. เมื่อคลุกคลีกับสัตว์เลี้ยง ควรล้างมือฟอกด้วยสบู่ ล้างน้ำหลายๆ ครั้ง ให้สะอาด อย่าให้สัตว์เลียบริเวณหน้าได้โดยเฉพาะปากและตา และบริเวณร่างกายที่เป็นแผลเพราะเชื้อจะเข้าทางแผลเปิดและเยื่อเมือกที่ปากและตาได้
2. ถ้าโดนสัตว์กัดให้ทำความสะอาดแผลด้วยสบู่ ล้างด้วยน้ำหลายๆ ครั้งเพื่อชำระล้างเชื้อไวรัส (เชื้อ Rabies สามารถมีชีวิตรอดอยู่ที่บาดแผลได้นานถึง 24 ชม.) ล้างด้วยน้ำยาฆ่าเชื้ออีกครั้ง ทาด้วยยาทาแผลสด เช่น ยาแดง หรือ ยาเหลือง ห้ามปิดแผล แล้วรีบไปพบแพทย์

3. กักขังหรือสังเกตอาการสัตว์ที่มากัด แม้ว่าสัตว์ได้รับการฉีดวัคซีนแล้วก็ตาม ดูอาการ 7-10 วัน ถ้าสัตว์ตายระหว่างนี้ให้ส่งซากเพื่อตรวจสอบหาเชื้อไวรัสโรคพิษสุนัขบ้า
4. ปรีกษาแพทย์กรณีคนถูกกัด ถ้าสัตว์ถูกกัดให้ปรึกษาสัตวแพทย์
5. เนื่องจากอาการของโรคพิษสุนัขบ้าคล้ายกับอาการของโรคอื่นๆ และเมื่อคนหรือสัตว์เป็นโรคแล้วจะรักษาไม่ได้ วิธีการที่จะทดสอบให้ทราบแน่ชัดว่าป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้าหรือไม่คือเมื่อสัตว์ป่วยตายต้องตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อชี้ชัดว่าเป็นโรคหรือไม่เท่านั้น
6. ตรวจสอบพบเชื้อไวรัสโรคพิษสุนัขบ้า ถ้าสัตว์ที่ถูกกัดไม่เกิน 6 เดือน ฉีดวัคซีนซ้ำอีก 1-3 ครั้งแล้วแต่บาดแผลที่ถูกกัดว่าใกล้ไกลสมองแค่ไหน ถ้าสุนัขที่โดนกัดฉีดวัคซีนมานานกว่า 6 เดือน และแผลที่โดนกัดฉกรรจ์ให้ฉีดวัคซีนอีก 2-4 ครั้ง วันเว้นวัน ถ้าถูกกัดบริเวณใบหน้าซึ่งถือว่าบาดแผลใกล้สมองมากต้องฉีด Serum บริเวณรอบๆ แผลเพื่อไม่ให้เชื้อไปที่สมองได้อย่างรวดเร็วและตามด้วยฉีดวัคซีน 2-6 ครั้งแล้วแต่ชนิดของวัคซีน

เอกสารอ้างอิง

- D.L.Croghan. Current Veterinary Therapy 4, 650-651
- เอกสารจากสำนักโรคติดต่อ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข
- เอกสารจากสถานเสาวภา สภากาชาดไทย